

Голяш І.Д., викладач кафедри аудиту ТАНГ

ПРОБЛЕМА ОЦІНКИ РИЗИКУ АУДИТУ

Перехід України до ринкової економіки висунув величезну кількість проблем, практичне вирішення яких дуже ускладнено із-за відсутності та недосконалості відповідних теоретичних розробок. Однією з таких проблем є оцінка ризику аудиту.

Ризику аудиторської перевірки та його оцінці приділена значна увага у національних нормативах аудиту: нормативі № 11 "Суттєвість та взаємозв'язок з ризиком аудиторської перевірки", нормативі № 12 "Оцінка системи внутрішнього контролю підприємства та ризику, пов'язаного з ефективністю її функціонування" та нормативі № 32 "Оцінка властивого ризику і ризику невідповідності внутрішнього контролю, їх вплив на незалежні процедури аудиторської перевірки".

Згідно зазначених нормативів, аудиторський ризик визначено як ризик того, що аудитор може висловити неадекватну думку у тих випадках, коли в документах бухгалтерської звітності існують суттєві перекручення, тобто за невірно підготовленою звітністю буде представлено аудиторський висновок без зауважень.

За нашими міркуваннями, у даних нормативах висвітлено не всі аспекти аудиторського ризику. Зокрема, не знайшла свого відображення ситуація визнання недостовірною звітності, в якій немає суттєвих викривлень. Про цю аудиторську помилку лише коротко згадується у додатку № 2 до нормативу №12.

Ми вважаємо, що для оцінки ризику аудиту необхідне враховування як імовірності підтвердження звітності із суттєвими викривленнями, так і непідтвердження достовірної звітності. Тому доцільно, на наш погляд, внести деяке коригування до національних нормативів аудиту, приділивши значну увагу визначенню рівня компетенції та професіоналізму аудитора.

Аналіз проблем теорії та практики аудиту переконливо свідчить, що для правильної оцінки ризику необхідна ідентифікація та виокремлення суттєвих його чинників. На даний час у спеціальній літературі розглядаються три компоненти загального аудиторського ризику:

а) властивий ризик:

б) ризик невідповідності внутрішнього контролю;

в) ризик невиявлення.

Термін "власивий ризик" – це переклад з англійської терміна *inherent risk*. У пункті 5 нормативу № 12 власивий ризик визначено як "здатність залишку по певному бухгалтерському рахунку або певній категорії операцій до суттєвих перекручень по цих показниках у комплексі з перекрученнями по інших рахунках чи операціях, з припущенням, що до них не застосовувалися заходи внутрішнього контролю підприємства". У пункті 2 нормативу № 32 зазначено те ж саме.

На наш погляд, недоцільним є викладення матеріалу однакового змісту в нормативах аудиту № 12 та № 32.

Поєторення спостерігається також у пункті 6 нормативу № 32 та пунктах 6 і 22 нормативу № 12, де дається визначення ризику невідповідності внутрішнього контролю: "ймовірності того, що недостовірні інформація, котра може існувати по класу операцій або класу укладених угод і могла бути суттєвою, окремо, або в сукупності з недостовірною інформацією по інших рахунках або класах операцій, не буде попереджена або своєчасно виявлена системою внутрішнього контролю підприємства", а також у пунктах 29-34 нормативу № 32 та пунктах 42-49 нормативу № 12, де розкривається суть та причини виникнення ризику невиявлення помилок, тобто можливості того, що "аудиторські процедури підтвердження не завжди можуть виявити помилки, що існують у залишку по певному рахунку або певній категорії операцій, які можуть бути суттєвими самі або у комплексі з перекрученнями в інших залишках бухгалтерських рахунків чи операцій".

Очевидно, що зазначені нормативи підготовлені на базі відповідних міжнародних стандартів: "Суттєвість і аудиторський ризик", "Оцінка власного та контрольного ризиків і їх вплив на незалежні процедури".

За нашими міркуваннями, міжнародний досвід вивчення аудиторського ризику є дуже цінним, але не завжди його можна використовувати у вітчизняній практиці. Тому ми вважаємо, що потрібно не обмежуватися дослієним перекладом міжнародних стандартів аудиту, а оцінку ризику здійснювати з врахуванням особливостей національної економіки.

В Україні аудиторам дозволяється оцінювати ризик за трирівневою шкалою: високий, середній і низький. Як правило, низький – це 1-40%, середній – 40-70%, високий – 70-100%. При цьому вважається, що ризик аудиторської перевірки може бути правильно розрахований за допомогою комбінованої оцінки чинників ризику, одержаної шляхом множення усіх складових ризику, виражених у частках одиниці.

Для зменшення кількості помилок при оцінці ризику необхідно користуватися не лише національними нормативами аудиту, а й законодавством, нормативно-правовими актами, спеціальними методичними рекомендаціями, положеннями та інструкціями. Зокрема, у практиці визначення аудиторського ризику потрібно застосовувати Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні, затверджене Кабінетом Міністрів України, Інструкцію з проведення інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, документів та розрахунків, затверджену Мінфіном України, а також вимоги до аудиторського висновку за наслідками перевірки балансу та річної фінансової звітності, які затверджені Аудиторською палатою України.

Проблема правильної оцінки аудиторського ризику полягає у суб'єктивності її визначення. Даної проблеми можна було б уникнути, встановивши чіткі вимоги щодо збору свідчень, але це призвело б до втрати гнучкості в підході до кожного клієнта. Тому на даний час оцінка ризику повинна базуватися на використанні розроблених аудиторськими фірмами та окремими спеціалістами бланків, питальників, анкет, формул, за допомогою яких можна одержати більш точні значення ризиків.

Очевидно, що вітчизняний аудит, спираючись на міжнародний досвід, сформував свої теоретико-методологічні підходи до оцінки ризику, однак, це не виключає необхідності її подальшого удосконалення і розвитку. Тому на сьогоднішній день розробка сучасної методики оцінки аудиторського ризику та його компонентів, а також нормативних моделей визначення важливості і

об'єднання значень ризику для фінансових звітів є першочерговим завданням, вирішення якого сприятиме поліпшенню ефективності аудиту, підвищенню достовірності його результатів.